

Barneproduksjon - en

Hva gjør et dusin portugisere i en barnehage i Kristiansand? De lærer hvordan norske kvinner får mange barn – uten å trekke seg fra arbeidslivet.

HALVOR HEGTUN
OTTO ALSAKER PRESTMO (foto)

Oslo/Kristiansand

Gjennomsnittskvinnen i Portugal føder bare 1,3 barn. I Norge får kvinnene i gjennomsnitt 1,96 barn, men har likevel vesentlig høyere yrkesdeltagelse enn portugiserne. Hvordan får de norske det til? Hva er trylleformelen?

Olje og fisk er sterke norske eksportprodukter. Norge har solgt klippfisk til Portugal gjennom århundrer. Men historien utvikler seg. Handelsvarene også. I det moderne kunnskaps- og seminar-samfunnet er den offensive barnehage-utbyggingen, de lange foreldrepermisjonene, den nye mannrollen i ferd med å seile opp som ekspansive norske eksportartikler – dog uten å bringe inntekter med seg.

Det er Norge selv som tar regningen når en stor delegasjon av portugisere, og senere en delegasjon av spanjoler, tråler Oslo og Agder-fylkene for å studere likestilling og familie- og arbeidsmarkeds-politikk. Det er også Norge som gjennom EØS-avtalen betaler for de bredt anlagte oppfølgingsseminarene i Portugal og Spania om et år eller to.

Det er absolutt interessant å se hvordan barnehagene organiseres her, sier Silvia Carreira fra Leiria kommune nord for Lisboa, mens unge flokker seg rundt henne i Veslefrikk barnehage på Vardåsen i Kristiansand.

Stor etterspørsel. Men portugisernes ukelange opphold i Norge begynner et annet sted. Den første og andre dagen lytter de til foredrag i Kommunens Hus i Oslo, med KS, kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, som teknisk arrangør. 12 kvinner og fire menn fra kommuner og organisasjonsliv i Portugal sitter klare idet Arni Hole, ekspedisjonssjef fra Barne- og likestillingsdepartementet, kommer fefende med et innlegg som hun har holdt for svært mange utlendinger før.

– Vi får utrolig mange henvendelser, fra FN, fra EU, fra Europarådet, fra de nordiske land. Vårt ministerium har løpende kontakt med 22 land. Jeg har holdt foredrag i Kasakhstan, Tyrkia, Singapore, Sør-Korea, sier ekspedisjonssjef Hole til Aftenposten.

De lave fødselstallene er til stigende bekymring mange steder. Portugal er langt fra noe særtillfelle. Spania er like dårlig stilt. Italia ligger på bunnen i Europa med bare 1,0 barn pr. kvinne. Japan har slitt med barnemangelen lenge, Russland er på full fart nedover.

På et flip-over-ark tusjer Arni Hole noen viktige årstall i kjønnes felles norgeshistorie: 1814 (grunnlov, demokrati), 1837 (lokaldemokrati), 1905 (uavhengighet), 1966 (lov om folketrygd), 1979 (likestillingsloven). Hun avfeier spørsmål om at Norge har lyktes på grunn av sin olje og sin rikdom. Det dreier seg om en *villet politikk*.

Barnetrygden ble vedtatt i 1946, i et sønderknuet land. Og når Norge i dag har 20 prosent høyere nasjonalprodukt pr. innbygger enn USA, er det klart at det har sammenheng med at vi har klart å ta så mange av våre gode hoder i bruk, fastholder Hole.

Fødselspermisjon

EU-kommisjonen har foreslått å utvide fødselspermisjon med full lønn fra 14 til 18 uker.

Minimunslengde på permisjon

Med full lønn, i utvalgte land

Tyskland	14 uker
Belgia	15
Finland*	15
Østerrike	16
Frankrike	16
Nederland	16
Polen	16
Spania	16
Sveits	16
Portugal	17
Danmark	18
Estland	20
Italia*	22
Irland	26
Storbritannia**	39
Norge	44
Sverige*	69

*80 prosent lønn

**90 prosent lønn

KILDER: Eurostat, Internasjonale LO

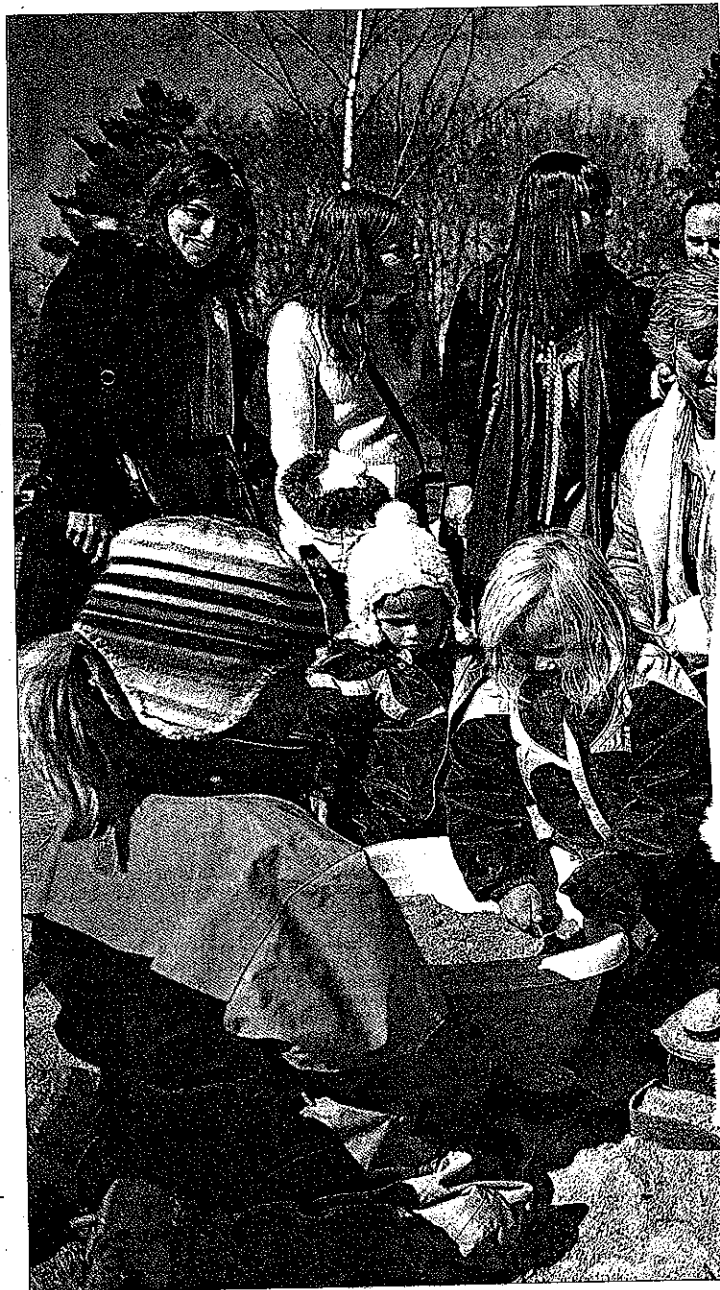
Kvinne fra mannsenter. KrFs May-Helen Molvær Grimstad, leder av Stortingets familie- og kulturkomité, gjør et visst inntrykk på portugiserne da hun forteller om seg selv: Hun begynte på Stortinget som 25-åring, med et barn på syv måneder og en hjemmearbeidende mann. Inntrykk gjør også Elise Skarsaunet – som utsending fra Ressursenteret for menn.

– Naturligvis! utbryter plan- og utviklingsdirektør Joao Vargues fra Faro kommune på Algarvekysten.

Først på ukebesøkets tredje dag flyr portugiserne til Kristiansand, der de benker seg til middag på Hotel Norge med fylkesmann Ann Kristin Olsen og representanter for KS Agder og Likestillingsrådet. De to påfølgende dager er portugiserne på bedrifts- og institusjonsbesøk i Tvedestrand og Kristiansand.

Spansk i Audnedal. Minst like omfattende er reiseruten til den spanske delegasjonen som kommer senere. Utsendinger fra ti spanske kommuner skal innlede et treårig samarbeid med Mandal, Marnardal, Åseral, Lindesnes og Bjørø Hålands barndomsbygd, Audnedal.

Det norsk-portugisiske prosjektet har en kostnadsramme på syv millioner kroner. Det norsk-spanske prosjektet blir noe større, og koster ti millioner. Men først om noen år blir det målbart om pengene har bidratt til det store målet; å forene familieliv og arbeidsliv i de to land. «Det er en viktig forutsetning for sosial og økonomisk utvikling», poengterer KS.

«Det er absolutt interessant å se hvordan barnehagene organiseres her»

Silvia Carreira, Portugal

Milliarder

Norge bruker store summer på sosiale prosjekter i EU – men EU krever mer. Nå forhandles det på spreng om nye EØS-milliarder.

For utenforlandet Norge er det på ingen måte gratis å få være en del av det store EU-markedet. Siden 2004 har Norge, Island og Lichtenstein påtatt seg å bidra med 1,3 milliarder euro, drøye 11 milliarder kroner, til sosial og økonomisk utvikling i EU. 97 prosent av disse pengene kommer fra Norge, mens Island og Lichtenstein blir opp resten. Pengene går til prosjekter i Portugal, Spania og

norsk eksportvare

EØS-midlene

Siden EØS-avtalen kom i 1994 har Norge bidratt til økonomisk og sosial utvikling i de minst velstående landene i EU: Portugal, Spania, Hellas, Irland, Nord-Irland.

Etter EU-utvidelsen i 2004 med ti nye land, og senere i 2007 med Romania og Bulgaria, har bidragene tiddoblet seg.

EØS-midlenes sekretariat i Brussel, Financial Mechanism Office, står for den daglige driften av ordningene. Sekretariatet har 40 medarbeidere. Styringen av EØS-midler tar også flere årsverk i Utenriksdepartementets seksjon for Sentral-Europa.

En avtale for de kommende fem år skal forhandles frem før 1. mai. EU-kommisjonen ber om en kraftig økning av bidragene fra EFTA-landene Norge, Island og Lichtenstein.

For perioden 2004–2009 har de tre landene bidratt med 1,3 milliarder euro, drøye 11 milliarder kroner, hvorav 97 prosent av beløpet er fra Norge.

Aftenposten fakta

Silvia Carreira (t.v., på huk), Teresa Santos og Maria Serrão, fra Leiria kommune i Portugal, var populære gjester i Veslefrikk barnehage i Kristiansand.

til fattigere europeere

Hellas, samt til de 12 nye medlemslandene i Sentral- og Øst-Europa.

Hittil er 920 små og store prosjekter blitt godkjent, varierende fra enskilt tiltak i polske skolebygninger til likestillings-tiltak i Portugal, folkehelseiltak i Baltikum og stipendopphold for studenter som vil til Norge. Aktivitetene kan pågå til april 2011. Polen er viktigste mottagerland for norsk støtte, med Ungarn, Bjelkja og Litauen på de neste plasser.

nye blir borte. En midtveisrapport ble kjent i fjor og som ble gjennomført av revisjonsfirmaet Pricewater-

houseCoopers, var til dels illevarslende lesning. For selv om EØS-støtteordningen ble «mottatt med entusiasme» blant mottagerne og dyktige medarbeidere administrerer ordningen, ble store summer, et sted mellom 10 og 30 prosent av milliardene, skuslet vekk på dobbeltarbeid og ineffektiv iverksettelse av prosjektene, ifølge rapporten.

I disse dager pågår sluttforhandlingene om de nye EØS-bidragene for årene 2009–2014. Det er vanskelige forhandlinger. EU-kommisjonen vil ha en kraftig opptrapping av bidragene. Norge vil vri mer av satsingen over på miljø- og klimaprojekter og sørge for at norske

organisasjoner og fagmiljøer får nytte godt av prosjektene.

– Det har vært god fremgang i forhandlingene når det gjelder bruken av midlene, men det er ennå ikke enighet om hvor mye vi skal bidra med og hvilket land som skal motta støtte i neste femårsperiode. Vi fortsetter den uformelle kontakten både med EU-siden og våre EFTA-partnere om utestående spørsmål. Vi arbeider for å få en avklaring i løpet av april, men det avhenger av at EU-siden også beveger seg i forhold til sine opprinnelige krav, sier ambassadør og forhandlingsleder Oda Helen Sletnes.

– Men det blir veldig mye dyrere?
– EU har lagt på bordet krav om en betydelig økning av det samlede bidraget fra EØS/EFTA-landene. Vi har bekræftet at vi er innstilt på å videreføre våre bidrag under EØS-ordningen og en særskilt norsk ordning omtrent på dagens nivå. Vi mener Kommisjonens opprinnelige krav er urimelig og minner også om at det denne gang, i motsetning til i forrige forhandlingsrunde, ikke skjer en utvidelse av EØS med flere medlemsland, sier Sletnes.

halvor.hogtun@aftenposten.no